

Główne problemy ekologiczne Wielkiej Brytanii lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w.

Zagrożenia ekologiczne związane z transportem samochodowym to nie tylko problem zanieczyszczenia powietrza lecz również produkcji odpadów.

Wielka Brytania należy do jednych z najbardziej zaludnionych, zindustrializowanych i zurbanizowanych państw Zachodniej Europy. Wynikiem tych procesów jest spiętrzenie się problemów związanych z ochroną środowiska naturalnego. Pomiedzy latami 1945-1990 obszar terenów zurbanizowanych wzrósł o 58%, a obecna ich powierzchnia wynosi 1,9 milionów hektarów. W roku 2000 na kilometr kwadratowy przypadało 238 mieszkańców Zjednoczonego Królestwa i nic nie wskazuje, aby tendencja ta w najbliższym czasie miała ulec spadkowi. Proces pozyskiwania nowych terenów pod zabudowę mieszkalną oraz przemysłową najlepiej widoczny jest na terenach środkowej Anglii, obszarze Wielkiego

Londynu, hrabstwach Berkshire, Hertfordshire i Oxfordshire stającego się stopniowo odległymi subregionami Londynu. Doskonałym przykładem ilustrującym powyższe procesy jest włączenie w obręb wpływów Londynu uniwersyteckiego miasteczka Cambridge. Stało się tak za sprawą uruchomienia korytarza komunikacyjnego – autostrady M4 – oraz poprawienia komunikacji kolejowej. Tematem niemniej interesującym, o którym należałoby wspomnieć choć słowo, jest sytuacja transportowa metropolii londyńskiej, jednego z najbardziej zatłoczonych miast na świecie. Ostatnie doniesienia z roku 2002 informują o pewnych próbach rozwiązania problemów transportowych zaistniałych w Londynie. Aby ograniczyć ruch samochodowy w ścisłym centrum zaproponowano, by od każdego samochodu pobierać opłatę w wysokości 5 funtów. Społeczne kontrowersje wzbudzają również działania rządu zmierzające do prywatyzacji londyńskiego metra.

Procesy industrializacji i urbanizacji zapoczątkowane w dobie rewolucji przemysłowej doprowadziły nie tylko do degradacji środowiska poprzez pozyskiwanie minerałów kopalnych, wzmożonej emisji spalin, wyniszczanie terenów zielonych i wycinanie lasów. Pod wpływem tych procesów doszło do głęboko posuniętych zmian w brytyjskim krajobrazie społeczno-ekologicznym. Sytuacja nadmiernej eksploatacji środowiska naturalnego doprowadziła do

konfliktu pomiędzy lobby biznesowo-przemysłowym a obrońcami przyrody. Radykalne akcje antyautostradowe z przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. są jednym z przykładów ścierania się tych środowisk.

W dyskursie społeczno-politycznym dekady lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. problemy związane z ochroną środowiska naturalnego wysuwają się na jedno z kluczowych miejsc. Wraz z rosnącymi zagrożeniami związanymi z rozwojem cywilizacyjnym, wzrasta świadomość ekologiczna społeczeństwa brytyjskiego. W latach 1980. dochodzi bowiem do zmiany postrzegania zagrożeń ekologicznych. Do świadomości społecznej dociera bowiem fakt, iż szkodliwe działanie na ekosystem może przynosić globalne konsekwencje.

W roku 1984 brytyjski naukowiec Joseph Farm zaobserwował proces powstawania tzw. dziury ozonowej formującej się nad Biegunem Północnym. Odkrycie to wzbudza niepokój opinii publicznej, gdyż okazuje się, iż każdy z nas, w sposób mniej lub bardziej świadomy, przyczynia się do degradacji środowiska mającej globalne konsekwencje. A co więcej każdy, bez względu na zamożność i miejsce zamieszkania, ponieść może zdrowotne konsekwencje tego typu działania.³⁴ Nie mniej szokujące okazują się doniesienia o powstawaniu tak zwanego efektu cie-

34. Jak podaje Geoff Lee w artykule *Environmental policy: reality or rhetoric?* na terenie Wielkiej Brytanii procent zachorowań na raka skóry w latach 1979 – 1992 zwiększył się o 82%.

plarnianego, na wskutek emisji do atmosfery nadmiernej ilości spalin i toksyn.

Jak podają statystyki „państwa wysoko rozwinięte, choć stanowią zaledwie 23% ogółu ludności odpowiedzialne są za produkcję 70% zanieczyszczeń. Stany Zjednoczone odpowiedzialne są za emisję 1/5 tych zanieczyszczeń. A jak się ocenia, 1/5 emisji szkodliwych gazów w USA powstaje na wskutek użytkowania pojazdów mechanicznych”³⁵

Bezpośrednim efektem emisji spalin do środowiska są tak zwane „kwaśne deszcze” między innymi przyczyniające się do niszczenia lasów i terenów zielonych.

Katastrofa w Czernobylu uczuliła międzynarodową opinię publiczną na inny rodzaj zagrożenia związanego z produkcją energii jądrowej i broni masowego rażenia. Intensywne protesty społeczne wzbudził także pomysł rozmieszczenia głowic nuklearnych typu *Cruise* i *Pershing* na terenie Brytanii w efekcie czego w bazie wojskowej *Greenham Common* doszło do słynnego protestu zainicjowanego przez grupę kobiet. Symboliczny protest w *Greenham Common* doprowadził do poparcia inicjatyw zmierzających do rozbrojenia nuklearnego.

Kolejnym problemem związanym z radioaktywnością jest produkcją energii atomowej oraz przechowywanie odpadów radioaktywnych. Informację, iż część z tych niebezpiecznych substancji zatapia się w

35. Tamże, s. 291-292.

morzu lub eksportowana w inne rejony świata wzbudziła gwałtowny sprzeciw społeczny.

Innym „gorącym” tematem wiążącym się z globalną polityką ekologiczną jest kwestia wycinania puszczy amazońskiej, będącej „płucami Ziemi”. Dramatyczne zmniejszanie się terenów Amazonii dokumentują zdjęcia wypalania puszczy wykonane z satelity Discovery w roku 1988. Szacuje się, iż do roku 1982 zniszczono 11 milionów hektarów puszczy amazońskiej. Kampanie zmierzające do ograniczenia tego procederu włączyła się między innymi organizacja *Friends of the Earth* oraz znana gwiazda muzyki pop Sting.

Obok problemów związanych z ochroną środowiska naturalnego o globalnym charakterze, społeczeństwo brytyjskie zmienia swój stosunek do ekologii także w wymiarze lokalnym. W roku 1992 dziennik „*Guardian*” przeprowadził ankietę z której wynikało, iż 70% społeczeństwa Zjednoczonego Królestwa zgodziłoby się płacić podatek przeznaczony na ochronę środowiska naturalnego.

Także coraz więcej osób bezpośrednio angażuje się w działalność szeroko pojętego ruchu ekologicznego. Wśród najistotniejszych lokalnych tematów znajdujących się w centrum zainteresowania publicznego wymienić można zwiększone zainteresowanie się tematyką zdrowej żywności oraz, co jest z tym związane, wege-

tarianizmem. Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu konsumentów na zdrową żywność (*organic food*) największe sieci supermarketów *Tesco* i *Sainsbury* wprowadzają do swych sklepów działły z tak zwaną żywnością organiczną. W latach dziewięćdziesiątych XX w. organizacje ekologiczne i konsumenckie prowadziły szereg kampanii na rzecz niedopuszczenia do sprzedaży żywności modyfikowanej genetycznie.

Również tematyka związana z prawami zwierząt zyskuje grono zaangażowanych zwolenników, masowo bojkotujących tradycyjny brytyjski zwyczaj polowania na lisy.

Kolejny temat to kwestie ochrony dzikiej przyrody. Większość naturalnych lasów Wielkiej Brytanii została wykarczowana w dobie rewolucji przemysłowej. Wraz ze niszczeniem flory niknie fauna odwiecznie zamieszkująca te tereny. Zwierzęta uważane za dzikie zostały wytępione na terenie Brytanii bardzo wcześnie, niedźwiedzie wytępiono już w dziesiątym wieku, dwieście lat później wytrzebiono jelenie, a następnie łosie. W wieku piętnastym zniszczono populacje bobra, a ostatniego wilka zabito w 1743 roku. Sentyment za dziką przyrodą bliski jest wielu działaczom ekologicznym, nie wydaje się jednak możliwe, aby odbudowa populacji tych zwierząt była możliwa.

Reasumując, na dekadę lat 1980. przypada zmiana postrzegania kwestii ochrony środowiska oraz miejsca człowieka w ekosystemie. Globalne zagrożenia, jakie

niesie z sobą rozwój cywilizacyjny, wpłynęły na zmianę świadomości społecznej. Efektem tej zmiany była zwiększona liczba osób deklarujących pomoc w kwestiach ochrony środowiska oraz powstanie ruchów ekologicznych stosujących radykalne metody działania.